

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Л.Н. ГУМИЛЕВА

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

Қазақстан Республикасы Конституциясы күніне арналған
«КОНСТИТУЦИЯ: ҚҰҚЫҚ ҮСТЕМДІЛІГІНІҢ, АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМ МЕН
ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ МЕМЛЕКЕТТІҢ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ІСКЕ АСЫРУ»
атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ
29 тамыз 2018 жыл, Астана қ.

МАТЕРИАЛЫ
Международной научно-практической конференции
«КОНСТИТУЦИЯ: ВОПЛОЩЕНИЕ ЦЕННОСТЕЙ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА,
ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА И СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА»
посвященная Дню Конституции Республики Казахстан
29 августа 2018 года, г. Астана

MATERIALS
International scientific-practical conference
«THE CONSTITUTION: THE EMBODIMENT OF THE VALUES OF THE RULE
OF LAW, CIVIL SOCIETY, AND THE MODERN STATE»
Devoted to Constitution Day of the Republic of Kazakhstan
August 29, 2018, Astana

**ӘОЖ 342(063)
КБЖ 67. 4000.1
К18**

Редакциялық алқа:

**Амандықова С.К., Өмірзақов П.К., Хайрмуханмедов Н.И., Тлепина Ш.В.,
Мукашева А.А., Сембекова Б.Р., Жуманова М.Х.**

Қазақстан Республикасының Конституциясы күніне арналған «Конституция және қоғам мен мемлекеттің жаңғыруы» атты халықаралық ғылыми практикалық конференция материалдарының жинағы (29 тамыз 2018 жыл). Жалпы редакциясын басқарғандар: И.И. Рогов, А.О. Шәкіров, Е.Б.Сыздықов. – Астана: Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, 2018. – 394 б.

ISBN 978-9965-31-953-2

Қазақстан Республикасының Конституциясы күніне арналған «Конституция және қоғам мен мемлекеттің жаңғыруы» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының жинағы қоғамды және мемлекетті жаңғыртудың теориялық және құқықтық аспектілері, азаматтық және қылмыстық-процессуалдық заңнаманы реформалау, сондай-ақ халықаралық стандарттарды енгізу, Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасындағы құқықтар туралы ғылыми мақалаларды қамтиды. Жинақ заңгер-мамандарға және кең қауымға арналған. Барлық материалдар авторлардың баяндауында жарияланды.

В Сборник материалов международной научно-практической конференции «Конституция и модернизация общества и государства», посвященной Дню Конституции Республики Казахстан, включены научные статьи по вопросам теоретико-правовых аспектов модернизации общества и государства, реформирования гражданского и уголовно-процессуального законодательства, а также имплементации норм международного права в действующее право РК. Сборник рассчитан на специалистов-юристов и широкий круг общественности. Все материалы опубликованы в изложении авторов.

The collected materials of international scientific-practical conference: «Constitution-the basis of dynamic and stable development of the society and the state», devoted to the Day of Constitution of Republic Kazakhstan the greetings and reports of leadership of state bodies of Kazakhstan, bodies of the constitutional control, ombudsmen, judges of the constitutional courts and correspondent bodies of the number of foreign countries, eminent home and foreign scientists –lawyers are included. The collected materials are designed for experts –lawyers and broad sections of the public. All the materials are published in the exposition of the authors.

**ISBN 978-9965-31-953-2
ӘОЖ 342(063)
КБЖ 67.400.1**

©ЕНУ имени Л.Н.Гумилева, 2018

СОДЕРЖАНИЕ

ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ

Marco Greggì	A Euro model for the tobin tax: the (tossible) impac to the new tax on the European Financial Market (and on the non eu investors)	9
Онгарбаев Е.А.	Об изменениях и дополнениях в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам религиозной деятельности и религиозных объединений	13
Гхабисимова Л.А.	О некоторых аспектах понимания конституционной ответственности в решениях конституционного суда Российской Федерации	17
Кванина В.В.	Конституционно-правовые основы отраслевых принципов предпринимательского права России и Казахстана	20
Букалерова Л.А. Остроушко А.В.	К вопросу о коррупции в системе образования в России	23

СЕКЦИЯ 1

ВОПЛОЩЕНИЕ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА И РАЗВИТИЕ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В ЦЕННОСТЯХ СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА

Амандыкова С.К. Есентемирова А.М. Аничкин Е.С.	Некоторые проблемы и перспективы высшего образования в Казахстане	27
Абдрасулов Е.Б.	Конституционное право Российской Федерации и стран Центральной Азии: факторы общности	36
Нурпеисов Е.К.	Судебная власть и ее роль в обеспечении конституционной законности.	40
Капсалямова С.С. Абуов А.А.	Конституция и развитие гражданского общества в Казахстане	43
Амандыкова С.К. Калмаганбетова Д.Б.	Некоторые вопросы повышения правовой культуры государственных служащих Республики Казахстан	47
Кусаинова Л.И. Айтбай Ж. А.	Правовые основы положения политических партий в Республике Казахстан	51
Громова Е.А.	Правовое регулирование защиты прав потребителей финансовых услуг в Казахстан	54
Ибрагимов.Ж.И.	Государственно-частное партнерство в условиях цифровой реальности: сравнительно-правовой анализ законодательства России и Казахстана	60
Кусаинова Л.И. Смагулова А.С.	Конституция құқық үстемдігінің кепілі	63
Сарсенова С.Н.	Вопросы возрождения обычных правовых норм в современной системе гражданского права	68
Гезердава С.И.	Актуальные вопросы институциональных реформ области высшего образования Казахстана	72
	Конституционное измерение характеристик гражданского общества (сравнительно-правовой анализ)	76

Иванова Ж.Б.	Конституционно-правовая охрана объектов культурного наследия как воплощение традиционных духовно-нравственных ценностей народа	82
Спиридонова А.В.	Конституционный принцип свободы предпринимательской деятельности и его ограничение антимонопольным законодательством	84
Калмаганбетова Д.Б.	Правовое регулирование участия политических партий в выборном процессе Республики Казахстан	87
Хайрмуханмедов Н.И.	Егемендік ұғымының теориялық-құқықтық негіздері	90
Смағұлова А.С. Кусайнова Л.И. Смағұлов А.А. Османова Д.Б. Абдикаликов К.Б. Әлмұхамбетов Ж.Н.	Дәстүрлі құқықтағы ар-намысты қорғаудың өзіне тән ерекшеліктері	94
Жамбаев Е.С. Сапарбекова Б. Е.	Оценка современной системы высшего образования Республики Казахстан	98
Ибрагимов Ж.И. Бұлақбаев М.Б. Сәулен Нұржан	Казакстан Республикасындағы кәсіптік одақтар қызметінің конституциялық-құқықтық жағдайы	102
Жамбаев Е.С. Сапарбекова Б. Е.	Қоғамдық келісім және саяси тұрақтылық – конституциялық құндылықтың мазмұны және оны қамтамасыз ету құралдары.	105
Ибрагимов Ж.И. Бұлақбаев М.Б. Сәулен Нұржан	Есеп беруші мемлекетті қалыптастырудағы мемлекеттік қызметшілердің құқықтық санасының ролі ролі	108
Хайрмуханмедов Н.И.	Қазақстан Республикасында жоғарғы білім беру барысындағы өзекті мәселелер	114
Алимпиева Т.Г.	Еуропалық жоғары оқу орнынан кейінгі білім және ғылыми зерттеулер кеңістігінің ерекшелігі	116
Капсалямова С.С. Зейдин К.Б.	Конституционные основы общественного согласия и политической стабильности Республики Казахстан	123
Женисов С.К. Мысыр Олжас Сеилханов Ж.Д.	Омбудсмен институтының конституциялық-құқықтық негіздері	125
Мырзатаев Н.Д.	Ата заңымыз тарихи-мәдени мұра нысандарын қорғау, сақтау және пайдаланудағы негізгі қайнар көзі ретінде	129
Weisbekova G.K.	Экономикалық контрабанда: қоғамдық қауіптілігі және жауаптылық мәселелері	131
Нурутдинова А.Ж.	Цифрлы технологияларды енгізу процесіндегі жоғары білім беру жүйесін жетілдірудің кейбір мәселелері	134
Kussainov A.A.	The concretization of legal norms in court holding (theory and practice)	136
Наурызбаев Е.А. Глеубердина У.Т. Женисов С.К. Мысыр Олжас Смағұлова А.С. Кусайнова Л.И. Роза Өміртай	Проблемы совершенствования правовой охраны окружающей среды на военных и оборонных объектах Республики Казахстан	138
	Bologna process as a basis of transformation of higher education institutions in non-commercial joint stock companies (experience of the baltic states)	141
	Мемлекеттік басқару жүйесіндегі конституцияның маңыздылығы	144
	Конституциялық реформалар аясындағы мемлекеттік билік тармақтарының өкілеттіктері	148
	Договор личного найма в обычном праве	150
	Конституция – елдігіміздің айнасы	153

Бердыбаев Е.М.	Қоғамдағы құқықтық сананың қалыптасу бағыттары.	155
Махов А.Р	К вопросу о совершенствовании конституционной ответственности глав субъектов зарубежных федераций	157
Саулен Нуржан	Местные исполнительные органы власти Казахстана: организация, деятельность и полномочия	164
Бабаян Р.А.	Информационная безопасность как неотъемлемая часть системы национальной безопасности Российской Федерации на современном этапе	168
Мырзатаева Р.Д.	Бастауыш сынып оқушыларының тілдік сауаттылығы: әдістемедегі инновациялар	171
Ораз Рсай	Қазақстандағы әйел құқықтарының құқықтық теориялық аспектілері	174
Рябова Т. В	Правовые позиции органа судебного конституционного контроля Республики Армения	177
Нугыманов Е.	Конституция қоғамдық тұрақтылықты сақтау мен нығайтуының кепілі	179
Сапарбекова Б.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресудің әлімдік тәжірибесі	181
Мырзатаев Н.Д.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың шетелдік тәжірибесі	187
Гастаев Н.Б.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың шетелдік тәжірибесі	187
Цой К.Р.	Анализ законодательства в сфере образования для детей с особыми образовательными потребностями	189
Макоев Т.В.	Конституционные основы многопартийности в современной России	194
Садуақасов А.А	Мемлекеттік билік бөлінісінің принциптері және қр-ның конституциясына бектілуі	197
Зейнелгаби Адиль Омарова Э.Б.	Правовое регулирование вопросов социального обеспечения в Республике Казахстан	199

СЕКЦИЯ 2 КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ГРАЖДАНСКИХ ПРАВООТНОШЕНИЙ В УСЛОВИЯХ ЧЕТВЕРТОЙ ПРОМЫШЛЕННОЙ РЕВОЛЮЦИИ

Өмірзақов П.Қ	Корпоративтік құқықтың дамуының конституциялық негіздері	203
Абдирайымова А. докторант	К вопросу о государственном регулировании продовольственной безопасности в Республике Казахстан	205
Бексултанова Р.Т., Калтаева А.Т.	Доступ к правосудию как принцип правового государства	209
Жаркенова С.Б.	Некоторые актуальные вопросы совершенствования трудового законодательства Республики Казахстан	212
Жусипова Б.А., Омарова Э.Б.	Еуразиялық Экономикалық Одақ мүше елдердің жер қатынастары субъектілерінің құқықтық жағдайы	218
Нурғалиева Е.Н.	Правовая защита социально-уязвимых слоев населения	221
Нурмагамбетов А.М.	Некоторые вопросы становления конституционализма в Республике Казахстан	225
Нурмагамбетов А.М.	О некоторых новеллах современного трудового законодательства Республики Казахстан	228
Нурмагамбетов А.М.	О предмете международного трудового права	231
Нурмагамбетов А.А.	Добросовестность, разумность и справедливость	235

докторант Омарова Э.Б., Бердиярова Ж.С. Омарова Э.Б., Жусипова Б.А. Палымбетов Н.Ш. докторант Хасенов М.Х.	как оценочные понятия гражданского права Охрана труда по действующему трудовому законодательству Конституционно правовые основы Жұмыспен қамтудың типтік емес нысандарының заңды мәні Влияние новых технологий на развитие гражданского права: вызовы XXI века	239 242 246
Марат Н.М.	Қазақстан Республикасында концессиялық қатынастардың құқықтық реттелуі	252
Карибаева А.К.	Основные направления определения гражданско-правовой ответственности за коррупционные правонарушения в Республике Казахстан	258
Кожаметова С.Г.	Особенности правового статуса различных видов субъектов предпринимательства	262
Сақтағанова И.С., Аябековам.Н.	Мүмкіндігі шектеулі адамдардың қол жетімді ортадағы құқықтары: тәжірибелері, мәселелер және оны шешу жолдары	266
Абдраимов Е. Палымбетова М.	Апелляциялық сатыдағы соттың өкілеттігі Жерге меншік иелері мен жер пайдаланушылардың құқығын шектеудің құқықтық мәселелері	275 277
Сактағанова А.	Қазақстан Республикасының халықты әлеуметтік қорғау саясаты	280
Тоғжанова Ж.	Ювеналды әділет – кәмелетке толмағандар құқықтарын қорғау кепілі	283
Жүмекен Н.	Қазақстан Республикасындағы инвестициялық саясатты жүзеге асыру және қр заңнамасына сәйкес реттеу	285
Сактағанова А.	Медициналық сақтандыруды дамытудың шетелдік тәжірибесі - азаматтардың мүдделерін қорғаудың нысаны	288
Абдраимов Е. Сактағанова А.	Сот билігінің конституциялық негіздері Қазақстандағы арбитраж (аралық) соттың қалыптасуы және дамуы	291 294
Сақтағанова И.С., Аябекова М.Н. Темиржанова А., Жолимова А., Болатбекова И. Қожахметова Д.С.	Мүгедектердің құқықтарын қорғаудың халықаралық- құқықтық негіздері Правовой механизм защиты прав человека (на примере построения финансовых пирамид)	298 305
Сақтағанова И.С., Жанжігітова Ж.А. Марленқызы А.	Совершенствование правовых механизмов ипотечного кредитования в Республике Казахстан Жаңа заманғы экономикалық қоғамдағы отбасылық бизнесті дамытудың кейбір мәселелері Атқарушылық іс жүргізу құқықтық институтының дамуы және келешегі	308 314 318
Айбасов А. Аманғалиева А.	Сақтандырудың даму тарихы Шет мемлекеттердегі баламалы немесе аналогиялық құқықтық институттар	325 331
Калтаева А.Т.	Конституция-қоғам мен мемлекет дамуының динамикалық және тұрақты негізі	338

СЕКЦИЯ 3 ВОПЛОЩЕНИЕ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УГОЛОВНОЙ ПОЛИТИКЕ

РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Ахпанов А.Н., Келигова Х.Ю.	Ошибки в свидетельских показаниях	341
Ахпанов А.Н., Турсын А.М.	Вопросы обеспечения электронного перевода В современном уголовном процессе	345
Скаков А.Б.	Обеспечение прав испытуемых в условиях пробации	349
Сембекова Б.Р.	Антикриминальная безопасность личности в системе противодействия терроризму и экстремизму	355
Канаев А. С Амиргалиев А.А.	О некоторых вопросах контрразведывательной деятельности в Республике Казахстан	358
Дук Ю.И.	Соблюдение принципов верховенства права в борьбе с региональной преступностью.	362
Кабакова О.В.	Конституционные обязанности молодежи Российской Федерации как воплощение верховенства права в условиях построения гражданского общества	364
Баймолдина С. М.	Уголовная ответственность за преступления, совершаемые в информационных системах в Республике Казахстан	369
Муратханова М.Б., Мұқаметқазинов А.С.	Халықаралық деңгейде және шетелдерде	372
Ашимова Э. А.	Жасөспірімдерді өзін - өзі өлтіруге дейін жеткізуге итермелейтін себептер	376
Ашимова Э. А., Абулкаирова А. М. Даурембеков Е.К.	Пайдакүнемдік қылмыстарының алдын алу шаралары	382
	Правовые аспекты избрания меры пресечения в виде содержания под стражей в отношении женщин подозреваемых и обвиняемых в акте терроризма	385
Балгынтаев А.О., Енсебаева А.Р. Досанов М.У.	Вопросы социального обеспечения судей	389
	О вопросах совершенствования Казахстанского уголовного законодательства по борьбе с мошенничеством	391
Салпеков А. С.	Правовые гарантии и проблемы обеспечения независимости судей в Республике Казахстан	394
Сеилханов Ж.Д.	Экономикалық контрабанда: қоғамдық қауіптілігі және жауаптылық мәселелері	398
Тулепенов Ж. К. Кубенова Ш.А.	Қылмыстық жауаптылықтан босатудың кейбір негіздері	400
	Уголовная ответственность за вовлечение совершеннолетних в совершение уголовных правонарушений в Республике Казахстан	404
Бегеев Т. Б.	Особенности проявления экстремизма и терроризма в обществе	407
Аширбекова К. Б. Дуисова А.М.	Систематизация судебного приговора	411
	Права и свободы человека в Казахстане, как система ценностей правового государства	413
Кулбаева М. М.	Понятие и эффективность уголовно-правового воздействия на врачебную ошибку	418

СЕКЦИЯ 4

МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РЕАЛИЗАЦИИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА

Сарсембаев М.А.	Казахстанские и международные суды в решении международно-правовых проблем (на примере проблем международного транспорта и транзита)	422
------------------------	--	-----

Тлепина Ш.В.	Периодизация истории международного права	425
Акпарова Р. Н.	Международные стандарты и законодательство Республики Казахстан о правовом значении актов органов уголовного преследования и судов иностранных государств	431
Алпысбаева Ю. А.	Актуальные проблемы обеспечения свободы передвижения товаров в рамках евразийского экономического союза	441
Алшинбаев И. Ф.	Международно-правовое регулирование биологической безопасности на космических объектах	443
Есенбаева Г. С.	Международно-правовые проблемы режима контроля за ракетными технологиями	446
Жаксыгельдинов Л. Д.	Определение правосубъектности транснациональных корпораций в теории международного права	449
Жунусбекова А. Ж.	Халықаралық құқықтағы халықаралық шарттардың маңыздылығы	452
Искакова Ж. Т.	Еаэс и вто: взаимодействие двух правопорядков	456
Кабакова О.В	Конституционные обязанности молодежи Российской Федерации как воплощение верховенства права в условиях построения гражданского общества	458
Қаражан Б. С.	Международно-правовое сотрудничество стран центральной азии в условиях региональной интеграции	463
Костяная Ю. С.	Конституционное право человека и гражданина на информацию в Республике Казахстан.	466
Сатова А. С	Энергетическое сотрудничество в рамках еаэс как инструмент глобализации.	468
Сарсембаев М.А.	Проблемы транзита В Казахстанском законодательстве и международном праве	470
Сейдеш Б. Б.	Конституция – мемлекеттің тұрақтылығы мен ұлттық құндылықтарды сақтау кепілі ретінде	475
Сулейманова И. И.	Халықаралық құқық принциптері мен нормаларына сәйкес қылмыстық заңнаманы дамыту жолдары	483
Панов С.К.	Универсальный периодический обзор как уникальный механизм универсальной правозащитной системы	485
Хамидулина М. Б.	Вопросы международно-правовой защиты авторских и смежных прав	487
Шналина А. А.	Техническое регулирование как механизм защиты потребителей. Безопасность игрушек.	491
Sartayev A.K.	“Kazakhstan in the age of independence (some problems of international treaties realization)”	493

согласно данным ЮНКТАД, зарегистрировано более 1600 филиалов транснациональных корпораций, которые оказывают все возрастающее влияние на окружающую природную среду, на политическую, социально-экономическую и культурную жизнь нашей Республики. Особенность транснационального капитала в Казахстане – концентрация в сырьевом секторе экономики. Соответственно, с момента обретения независимости, Республика Казахстан активно включилась в процесс заключения двусторонних соглашений о поощрении и взаимной защите инвестиций. Одними из первых были заключены и ратифицированы договоры между Республикой Казахстан и США о поощрении и взаимной защите капиталовложений; между Республикой Казахстан и Турецкой Республикой о взаимном содействии и защите инвестиций; между Республикой Казахстан и Федеративной Республикой Германия о поощрении и взаимной защите капиталовложений; между Правительством Республики Казахстан и Правительством Китайской Народной Республики о поощрении и взаимной защите инвестиций [9, с. 22].

Таким образом, можно сделать вывод, что Республика Казахстан по вопросу правового регулирования транснациональных корпораций придерживается позиции двустороннего регулирования в рамках международного частного права.

В заключение, учеными и практиками высказываются самые разные точки зрения о правосубъектности транснациональных корпораций. Мнения российских ученых В.А. Романова, С.В. Черниченко и И. И. Лукашука опровергают предложения о признании транснациональных корпораций полноправными субъектами международного права. В то же время они не исключают возможного приобретения ТНК международной правосубъектности в будущем, учитывая тот реальный вклад, который ТНК вносят в развитие мировой экономики. Зарубежные ученые, В.Фридман, Ф.Джессеп, И. Зейдль-Хохенвельдерн, в свою очередь, выдвигают различные теории о преобразовании действующего современного права с учетом процессов глобализации и возрастающей роли транснациональных корпораций в экономике государств.

Список использованной литературы:

1. Шимко, П. Д. Экономика транснациональной компании : учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры / П. Д. Шимко, Д. П. Шимко, А. И. Михайлушкин. — 2-е изд., пер. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2017. — 339 с.
2. Международное экономическое право : учебник для магистров / В. М. Шумилов. — 6-е изд., перераб. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2014. — 612 с. — Серия : Магистр.
3. Богуславский М.М. Международное частное право: Учебник. - 4-е изд., перераб. и доп. - М: Юристъ, 2002. - 462 с.
4. Градобитова Л.Д., Исаченко Т.М. Транснациональные корпорации в международных экономических отношениях: учеб. Пособие. М.: Анкил, 2002. – 123 с.
5. Tagi Sagafi-Nejad, in collaboration with John H. Dunning: The UN and Transnational Corporations: From Code of Conduct to Global Compact. –Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press. – 2008. – 312 p.
6. Ануфриева Л.П. Международное частное право: В 3-х т. Том 1. Общая часть: Учебник. — М.: Издательство БЕК, 2002. — 288 с.
7. Бирюков, П. Н. Международное право : учебное пособие / П. Н. Бирюков. — 7-е изд., пер. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2014. — 856 с.
8. Корпоративное право: учеб. Пособие / Е.А. Дорожинская; СИУ-филиал РАНХиГС. – Новосибирск : Изд-во СибАГС, 2015. – 117 с.
9. Хусаинов Б. Транснациональные и национальные экономические структуры: сравнительный анализ развития. // Казахский жкономический вестник *Kazakh economic review*. №1-2. 2012 г. – 97 с.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚТАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ШАРТТАРДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Жунусбекова Айгерим Жунусбековна

aiгерim112@mail.ru

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ PhD докторанты, Астана, Қазақстан

Келісімдер, шарттар адамдар арасындағы қатынастардың қажетті институттарының бірі болып табылады. Олар арқылы бірлескен әрекеттер келісімін табады, қарама-қайшылықтар

шешіледі. Олардың көмегінсіз ешбір ру, ешбір мемлекет өз істерін жүзеге асыра алмаған. Сондықтан мемлекеттер арасындағы шарттар мемлекетаралық қатынастар құқықпен реттелуі тиіс деген идея пайда болғанға дейін жасалады. Шарт арқылы неғұрлым маңызды мәселелер шешілген сайын, соғұрлым оның орындалуы да қиын және соғұрлым оның мәні де арта түседі.

Қазіргі заманғы авторлар шарттардың ролін жоғары бағалайды. Профессор П. Ронның ойынша шарттар бүгінгі күні халықаралық құқықтың негізгі қайнар көзі және халықаралық қатынастар туралы ақпараттың бай қайнар көзі болып саналады. Шарттар негізінде мемлекеттің халықаралық қатынастарының тарихы туралы неғұрлым нақты пікір айтуға болады.

Халықаралық шарт тек халықаралық құқық субъектілерінің арасындағы келісім болады. Халықаралық шарт – халықаралық құқықтың негізгі субъектілері, ең алдымен мемлекеттер арасындағы олардың бір-бірімен қатынастарын өзара құқықтар мен міндеттемелер құру арқылы реттеуге арналады. Шарттың мәні – келісуші тараптардың келісімге келуі. Келісім халықаралық құқықтың шарттық ғана емес, сондай-ақ қарапайым нормаларының құрылуының жалғыз тәсілі болып табылады. Бұл нормалар арасындағы айырмашылық олардың құрылу процесінде, сонымен қатар олардың өмір сүру формасында. Халықаралық шартты бекіту үшін қатысушылардың шарттың мазмұны туралы ғана емес, сондай-ақ оған халықаралық-құқықтық міндеттемелік күш беру туралы да келісімі қажет. Келісім-шарт тараптардың келісілген еріктерін құрады. Бұл еріктер өзара байланысты, сондықтан олардың бір жақты өзгеруіне жол берілмейді. Шарттардың мазмұны шарттың мәтінінің өзгеруінсіз өмірдің талаптарына сәйкес белгілі бір шектерде өзгеруі мүмкін. Бірақ бұл өзгерістер анық көрсетілген, не үндемеу нысанында өзара келісілген болуы керек.

Шарт – халықаралық қатынастарды реттеудің маңызды саяси және құқықтық құралдардың бірі. Шарт халықаралық қатынастармен басқарылатын барлық жүйенің қызмет етуін қамтамасыз етуші құрал болып табылады.

Келісушілік ұғымы бірнеше мемлекеттердің мүдделерінің ерікті келісуі, өзара жол берушілік және мәмілеге келу тәртібінде шешілуі мүмкін екендігін білдіреді. Халықаралық шартты құру кезінде мұндай тәртіптен бас тарту құқыққа қайшы болып саналады және халықаралық қатынастардағы тепе-теңдік қағидасын бұзады.

Халықаралық шарт мемлекеттер ерікті келісімінің нәтижесі бола отырып халықаралық өмір дамуының объективті заңдылықтарына арқа сүйеуі және осы заңдылық шегінде әрекет етуі тиіс. Тек осы жағдайда халықаралық шарт қоғамдық және объективті қажеттілік болады. «Келісімге қатысушылар еріктерінің келісушілігі мен өзара шарттастырылуы шарттық нормалардың өзіндік белгісі болып табылады».

Келісушілік халықаралық шарттың басты белгілерінің бірі ретінде бірнеше мемлекеттердің мүдделері ерікті келісімге келу тәртібінде шешілуі, мемлекеттердің өзара ымыраға келуі нәтижесінде қол жеткізілуі мүмкін екендігін білдіреді. Шарт құру кезінде мұндай тәртіптен бас тарту құқыққа қайшы болып саналады және мемлекетаралық қатынастардағы тепе-теңдік қағидасын бұзады. «Заңды актілер, соның ішінде жеке заңды актілер құқықтық қатынастарды тоқтатуы, өзгертуі не жүргізуі мүмкін, бірақ олар осы құқықтық қатынастар туындайтын нормалардың өздерінің әрекетін тоқтата, өзгерте не әрекетін қайта қалпына келтіре алмайды».

Заңгер А. Стоянов «бүкіл әлемдік монархияны бекітуге не белгілі бір мемлекетті жоюға бағытталған шарттар өзінің танылуына және еш күмәнсіз құқыққа қарсы шарттарға жатады» деп көрсеткен.

Халықаралық құқық біртұтас болып табылады, сондықтан халықаралық құқықтың субъектілерімен құрылған актілер ретіндегі халықаралық шарттар бір-біріне қайшы келе алмайды. Халықаралық шарттар халықаралық құқықтың негізгі талаптары мен қағидаларына, халықаралық өмірдің талаптарына және халықаралық құқық субъектілерінің шарттық тәжірибесіне сәйкес келуі тиіс. Әр түрлі елдердің көптеген ғалымдары халықаралық шарт ұғымына әр түрлі түсінік береді. Алайда бұл түсініктер халықаралық

шарттың заңды табиғатын өзгертпейді. Халықаралық шарт үшін іргелі негізі болып табылатын шарттық қатынастардағы мемлекеттердің теңдігі қағидасынсыз қазіргі халықаралық құқықтың өмір сүруі мүмкін емес. Кез келген егеменді мемлекет халықаралық шарт жасасу негізгі құқығына ие. Мұндай ұстанымды халықаралық-заңгерлер Б. Галкин мен Старке нақты айтып өткен: «Халықаралық шарт – екі не одан да көп мемлекеттер арасындағы сол мемлекеттердің құқықтары мен міндеттеріне байланысты келісім».

Халықаралық шарттан туындаушы шарттар мемлекеттердің өзара келісімі бойынша қабылдануы және олардың халықтарының мүдделеріне сәйкес болуы тиіс. Егер халықаралық шарт субъектілердің құқықтары мен міндеттерін анықтамаса, не дұрыс анықтамаса, сондай-ақ қазіргі кездегі халықаралық ынтымақтастықтың негізгі талаптарына сай келмесе, оның әрекеті мемлекетаралық құқықтық қатынастардағы дамуды тежейді. Халықаралық шарттың халықаралық қатынастарға нормативті әсері объективті ғана емес, субъективті факторлерге де, ең алдымен шартқа қатысушы мемлекеттердің саясатына байланысты. «Халықаралық шарт халықаралық және ішкі дамудың объективті заңдылықтарын, оның тенденцияларын дұрыс көрсетсе де, тиімді болмауы мүмкін».

Халықаралық шарттағы мемлекеттердің еркін ерік білдірушілігі сенімді куәландырады. А. Гефтер былай жазып өткен: «Келісім еркіндігі және оны жоюшы жағдайлардың болмауы» әр түрлі халықаралық шарттар үшін бір саты алға жылжытады. Фиоре өзінің Халықаралық құқық кодексінің жобасында (756 бабына қатысты) былай деп жазады: «Мемлекеттер арасындағы шарттар келісім білдірумен бекітілуі тиіс. Егер келісім қате, күш әсерімен бопсалау немесе ол алдау арқылы алынса жарамсыз болып саналады». Француз заңгері Ш. Руссо «Тараптардың келісу еркіндігі халықаралық шарттың шындығын растайтын маңызды шарттарының бірін құрайды» деген. Л. Оппенгейм «шарттың заңды күшінің шарты оны бекітуші мемлекеттердің шынайы келісімі болып табылады. Қауіп келтіру не мәжбүрлеу арқылы жасалған шарт жарамсыз» деген.

Бұл жөнінде Л.И. Талалаев та айтып өткен: «Халықаралық шартқа заңды мәнді келісім береді. Келісімсіз, тіпті сыртқы келісім формасы болса да, халықаралық шарт жоқ деп есептеледі». Халықаралық шарттағы келісім жол берушілік және келісуші тараптардың мүдделерін өзара тану нәтижесінде, яғни мәмілеге келу нәтижесінде жүзеге асырылады. Теңдік қағидасы да маңызды рөл атқарады. Халықаралық шарт, егер ол қатысушылар арасында құқықтар мен міндеттерді үлестіруде сәйкессіздікті бекітсе не ымыралардың өзаралығын және тең құндылығын елемесе тең құқылы емес деп саналады. Тең құқылы емес келісім-шарттар бір жақты сипатты иеленеді, субъектілер арасындағы құқықтық қатынастардың дұрыс әрекетін бұзады, халықаралық құқық қағидаларына қарама қайшы келеді. Тең құқылы емес халықаралық шарттар мемлекетаралық құқықтық қатынастарға оң әсерін тигізе алмайды. Тең құқылы емес халықаралық шарттардың нормалары әріптес мемлекеттер тарапынан кері оң әсерді тудырмайды. «Үкіметі өз саясатын шетелдік елге бағындыратын мемлекет үшін шарттың маңыздылығы бірден төмендейді, себебі өзара тиімді болса да шарттың жүзеге асырылуы шетелдік әсердің нәтижесінде қиындықтарға тап болуы мүмкін». Халықаралық шартқа қатысу шарттары барлық мемлекеттер үшін тең болуы тиіс. Халықаралық шарт субъектілер «*Pacta sunt servanda*» қағидасын сақталғанда ғана құқықтар мен міндеттердің реттелуінің тиімді құралына айналады. Вена Конвенциясының «шарттардың орындалуы» атты бірінші бөліміндегі 26 бабында «*Pacta sunt servanda*» ұғымы мынаны білдіреді: «Әрбір әрекет етуші шарт оның қатысушылары үшін міндетті және олармен адал орындалуы тиіс». Бұл қағида басқыншы, өктем, тең құқылы емес шарттарға және халықаралық құқықтың негізгі қағидаларына қайшы бекітілген, сондай-ақ өз заңды күшін жоғалтқан шарттар мен дәстүрлерге таралмайды.

«*Pacta sunt servanda*» қағидасы қазіргі кездегі халықаралық шарттардың орындалуын қамтамасыз етудің кепілі және халықаралық заңдылықтың бекітілуінің, мемлекеттер арасындағы құқықтық қатынастарды нығайтудың тиімді құралы болып табылады. «Шарттар орындалуы тиіс» қағидасын қолдана отырып мемлекеттер халықаралық шарттар баптарының адал, ерікті орындалуын қолдайды.

«Pacta sunt servanda» қағидасы БҰҰ-ның Жарғысында бекітілген. Оның преамбуласында «...шарттардан туындаушы міндеттемелерге әділдік пен құрметтің сақталуына мүмкін жағдайларды құру» қажеттілігі көрсетілген. БҰҰ-ның Жарғысының 2 бабының 2 тармағына сәйкес барлық мүше-мемлекеттер Жарғы бойынша қабылданған барлық халықаралық міндеттемелерді адал орындауы тиіс. Мемлекеттер өз ішкі құқық ережелерінен тәуелсіз шарттың мақсаттары, мазмұны, орындалу мерзімдері мен орнына қатысты шарт бойынша өз міндеттемелерін адал орындауы керек. 1969 жылғы Халықаралық шарттар туралы Вена Конвенциясы «халықаралық құқықтың қайнар көзі ретіндегі және ұлттардың мемлекеттік және қоғамдық құрылымындағы ерекшеліктеріне қарамастан, олардың арасындағы бейбіт ынтымақтастықтың дамуының құралы ретіндегі шарттардың өсуші мәнін» мойындаған.

Мемлекет халықаралық шарт бойынша өз міндеттерін мына себептер бойынша орындамауға құқылы: а) революция немесе ұлт-азаттық күрес нәтижесінде құлаған үкіметтің тәуелділік шарттарынан бас тарту құқығы бар жаңа әлеуметтік құрылым және жаңа мемлекеттік билік пайда болғанда; б) міндеттемелер сәйкес мемлекет аумақтық жоғарылығын жоғалтқан нақты аумақпен байланысты болса; в) контрагенттердің бірі бірнеше мемлекеттердің бір бүтінге біріккенде немесе бір мемлекеттің екі не одан да көп бөліктерге бөліну нәтижесінде өз халықаралық құқық субъектілігін жоғалтқанда.

Халықаралық шарттар тараптардың өзара құқықтары мен міндеттемелерін нақты және айқын анықтау үшін жасалады. Халықаралық қатынастарды бекітудің шарттық түрі халықаралық құқықтық тәртіптің тұрақтылығын нығайта түсетіндігі айқын. Халықаралық шарттардың маңыздылығын халықаралық құқықтың бірде-бір саласының қалыптасуы мен дамуы халықаралық келісім-шартсыз болмайтындығынан көруге болады.

Халықаралық шарттардың маңызы, сонымен бірге олардың қазіргі кездегі халықаралық қатынастардағы атқаратын ролімен де анықталады. Шарттар, басты мәселелердің бірі, халықаралық жүйенің басқарылуын жақсартуда басты құралы болып табылады. Ал бұнымен өзге ғаламдық мәселелердің шешілуі байланысты. Бүгінгі күні халықаралық шарттармен реттелмейтін халықаралық қатынастар саласын табу қиын. Олар саяси және әскери ынтымақтастықты, экономикалық және қаржы байланыстарын, ғылым, техника, мәдениет, қоршаған ортаны қорғау және өзге де салалардағы ынтымақтастықты реттейді. Шарттар мемлекеттердің ішкі құқықтарының арақатынасын реттеуде үлкен мәнге ие болған. Сәйкесінше ішкі мемлекеттік құқықтар халықаралық шарттарға және осы шарттар реттейтін қатынастарға өз әсерін тигізеді.

Мемлекеттер арасында соңғы жылдарда бекітілген шарттар мен келісімдер адамзатты жаңа дүниежүзілік соғыстың қауіп-қатерлерінен қорғауға арналған. Олар мемлекеттер арасындағы ынтымақтастықтың кең және әр түрлі жүйесін бекіту мақсатын иеленеді. Сондықтан шарттық ережелердің орындалуы халықаралық қауымдастықтағы бейбітшілік пен қауіпсіздікті қамтамасыз етуде жаңа халықаралық шарттарға қол қойылады деген кепілдердің бірі болып табылады. Әрбір мемлекеттің халықаралық шарттық стандарттарға қайшы келмейтін жалпы ұстанымдармен қатар мазмұны бойынша да, көлемі бойынша да өзіндік ерекшеліктерді иеленуші өз шарттық құқығы бар..

Шарттың ролі халықаралық та, ішкі мемлекеттік актілермен де жоғары бағаланады. БҰҰ-ның Жарғысы басты мақсаттардың бірі ретінде «...шарттардан туындайтын міндеттемелерге әділдік пен құрмет сақталынатындай жағдайлар құру...» деп белгілейді. 1969 жылғы Халықаралық шарттар құқығы туралы Вена Конвенциясы «халықаралық құқықтың қайнар көзі ретіндегі және мемлекеттер арасындағы бейбіт ынтымақтастықты дамытудың құралы ретіндегі шарттардың маңызы одан ары зор» деп бекіткен. Дамыған шарттар құқығының болуы – қазіргі халықаралық құқықтың өзіндік қажет белгісі.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Лукашук И.И. Современное право международных договоров. Том I. Заключение международных договоров. – М.: Издательская группа Волтерс Клувер, 2004. 1-б.
2. 1969 ж. 23 мамырдағы Халықаралық шарттар құқығы туралы Вена Конвенциясы, http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/law_treaties.shtml
3. Тункин Г. И. Вопросы теории и международного права. М., 1962. 168 б.
4. Талалаев В.И. Право международных договоров. М., Международные отношения. 1985. С. 54
5. Умарахунов И. М. Юридическое понятие международного договора // Казахстанский журнал международного права. – 2000. – № 1(1). С. 20
6. Шуршалов В.Н. Основные вопросы теории международного договора. М. 1959. С. 159
7. Әліпбаев А.Р. Халықаралық шарттар: мәні, түрлері мен құрылымы // ҚазҰУ Хабаршысы. Халықаралық қатынастар және халықаралық құқық сериясы. – 2008. – № 3-4 (35-36). С. 289

ЕАЭС И ВТО: ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ДВУХ ПРАВООПОРЯДКОВ

Искакова Жанна Туркистановна

ziskakova@list.ru

старший преподаватель кафедры международного права юридического факультета ЕНУ им Л.Н. Гумилева

Проблема соотношения норм права Всемирной торговой организации (далее - ВТО) и права Евразийского экономического союза (далее – ЕАЭС) представляется достаточно сложной, требующей и заслуживающей тщательного изучения.

Анализ данной проблемы затруднен, прежде всего, тем, что на доктринальном уровне до сих пор окончательно не решен вопрос соотношения права ЕАЭС с другими международными и интеграционными объединениями.

В зарубежной правовой доктрине обосновывается безусловный приоритет норм права интеграционных образований перед общим международным правом, при этом в качестве безоговорочного аргумента приводится практика деятельности Европейского Союза[1].

Так, Т.К. Хартли подчеркивает: «Общепризнанно, что право Сообщества представляет собой самостоятельную правовую систему, которая хотя и имеет много общих черт, отличается как от международного, так и от правовых систем государств-членов». В подтверждение своих слов приводит разбирательство по делу Van Genden Loos, где было указано, что «Договоры, учреждающие Сообщество, представляют собой нечто большее, чем просто международные договоры»[2].

Немецкий ученый Ю. Базедов утверждает, что интеграционные правовые системы должны иметь приоритет перед международным правом, и, следовательно, обязательства государств по международным договорам будут уступать их обязанностям в рамках интеграционных объединений»[3]. Данное заявление подводит к утверждению о приоритетности норм европейского права по отношению к международному праву.

Представленная позиция о верховенстве норм европейского права подтверждается применением принципа *res judicata*, декларирующего принцип правовой определенности, исключительности судебного решения в рамках ЕСПЧ. Данное толкование принципа *res judicata* нашло отражение в Постановлениях по делу «Брумареску против Румынии» 1999г., по делу «Рябых против России» 2003 г.

Суд ЕСПЧ постановил, что право на справедливое слушание в суде, гарантируемое статьей 6 §1 Конвенции должно толковаться в свете Преамбулы к Конвенции, которая в соответствующей части провозглашает, что законность является частью общего наследия договаривающихся государств. Одним из основополагающих аспектов законности является принцип правовой определенности, который требует, среди прочего, чтобы если суды вынесли окончательное решение по вопросу, то их решение не ставилось бы под сомнение.

Правовая определенность предполагает уважение *res judicata* (принципа окончательности судебных решений), который означает, что ни одна из сторон не может требовать пересмотра окончательного и обязательного решения с той лишь целью, чтобы получить возможность нового разбирательства и вынесения нового решения. Пересмотр